

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК37.011.3-051:373.3]:376

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20279171>

**Вплив міждисциплінарної підготовки на професійне становлення
вчителя початкової школи у контексті інклюзії**

Радецька Ірина В'ячеславівна,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту
освіти, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Луцьк, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-4985-9919>

Романенко Людмила Віталіївна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової
освіти, Факультет педагогічної освіти, Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-0599-6666>

Губарь Ольга Григорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри технологій
корекційної та інклюзивної освіти, логопедії та реабілітології, Навчально-
науковий інститут спеціальної та інклюзивної освіти, Полтавський
національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3640-1490>

Прийнято: 04.05.2026 | Опубліковано: 19.05.2026

***Анотація:** Актуальність дослідження зумовлена зростанням вимог до
професійної підготовки вчителів початкової школи в умовах розвитку*

інклюзивної освіти та необхідністю формування здатності педагогів працювати в різноманітному освітньому середовищі. Сучасна практика функціонування інклюзивних класів потребує інтеграції педагогічних, психологічних, комунікативних і цифрових підходів у систему професійної підготовки майбутніх учителів, що актуалізує необхідність переосмислення міждисциплінарних засад педагогічної освіти. **Метою статті** є обґрунтування сутності міждисциплінарної підготовки та визначення її ролі у професійному становленні вчителя початкової школи в умовах інклюзивного освітнього середовища. **Методи дослідження** ґрунтуються на використанні теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу наукових джерел, структурно-функціонального підходу, порівняльного аналізу та логіко-аналітичного моделювання для визначення взаємозв'язків між компонентами професійної підготовки педагогів. **У результаті** дослідження проаналізовано сутність міждисциплінарної підготовки в системі педагогічної освіти та визначено її значення для формування професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі. Виявлено, що інтеграція педагогічних, психологічних і комунікативних компонентів підготовки сприяє розвитку професійної адаптивності, інклюзивної компетентності, навичок міжфахової взаємодії та здатності до індивідуалізації освітнього процесу. Обґрунтовано організаційно-методичні підходи до реалізації міждисциплінарної підготовки, серед яких інтегровані освітні модулі, кейс-методи, професійні симуляції, командні форми навчання та використання цифрових технологій. Встановлено ключові наукові та практичні проблеми професійної підготовки педагогів, зокрема фрагментарність міждисциплінарної інтеграції, недостатню практичну орієнтованість освітніх програм, низький рівень готовності до командної взаємодії та психологічного навантаження в умовах інклюзивного середовища. **У висновках** доведено, що ефективність професійної підготовки

майбутніх учителів початкової школи забезпечується за умов системної інтеграції міждисциплінарних підходів, посилення практико-орієнтованого навчання та розвитку професійної гнучкості педагогів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням адаптивних моделей міждисциплінарної підготовки та оцінюванням ефективності інтегрованих підходів у системі інклюзивної початкової освіти.

Ключові слова: *інклюзивне освітнє середовище, педагогічна освіта, професійна компетентність, командна взаємодія, адаптивне навчання, психолого-педагогічний супровід, професійна гнучкість, освітня інтеграція.*

The influence of interdisciplinary training on the professional development of primary school teachers in the context of inclusion

Irina Radetska,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Education Management, Volyn In-Service Teacher Training Institute, Lutsk, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4985-9919>

Liudmyla Romanenko,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Primary Education, Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-0599-6666>

Olha Hubar,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Technologies of Correctional and Inclusive Education, Speech Therapy and Rehabilitation, Educational and Scientific Institute of Special and Inclusive Education, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3640-1490>

***Abstract.** The relevance of the study is determined by the growing requirements for the professional training of primary school teachers under the conditions of inclusive education development and the need to form educators' ability to work effectively in a diverse educational environment. The modern practice of inclusive classroom functioning requires the integration of pedagogical, psychological, communicative, and digital approaches into the system of teacher training, which actualizes the need to reconsider the interdisciplinary foundations of pedagogical education. **The purpose** of the article is to substantiate the essence of interdisciplinary training and determine its role in the professional development of primary school teachers within an inclusive educational environment. **The research methods** are based on theoretical generalization, analysis and synthesis of scientific sources, a structural-functional approach, comparative analysis, and logical-analytical modeling aimed at identifying the relationships between the components of professional teacher training. **As a result** of the study, the essence of interdisciplinary training in the system of pedagogical education has been analyzed, and its significance for forming the professional readiness of future primary school teachers to work in an inclusive environment has been determined. It has been revealed that the integration of pedagogical, psychological, and communicative components of training contributes to the development of professional adaptability, inclusive competence, interdisciplinary interaction skills, and the ability to individualize the educational process. Organizational and methodological approaches to implementing interdisciplinary training have been substantiated, including integrated educational modules, case methods, professional simulations, team-based learning, and the use of digital technologies. Key scientific and practical problems of teacher training have been identified, particularly the fragmentation of interdisciplinary integration, insufficient practical orientation of educational programs, low readiness for teamwork, and psychological overload in an inclusive environment. **The conclusions** prove that the effectiveness of professional training*

for future primary school teachers is ensured through the systematic integration of interdisciplinary approaches, strengthening practice-oriented learning, and developing educators' professional flexibility. Prospects for further research are associated with the development of adaptive models of interdisciplinary teacher training and the assessment of the effectiveness of integrated approaches within the system of inclusive primary education.

Keywords: *inclusive educational environment, pedagogical education, professional competence, team interaction, adaptive learning, psychological and pedagogical support, professional flexibility, educational integration.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток початкової освіти в Україні супроводжується посиленням вимог до професійної підготовки вчителя в умовах інклюзивного освітнього середовища. Робота з дітьми з особливими освітніми потребами потребує не лише ґрунтовної педагогічної підготовки, а й інтеграції психологічних, соціальних, комунікативних і корекційних підходів. У зв'язку з цим міждисциплінарна підготовка стає важливою передумовою професійного становлення вчителя початкової школи, оскільки сприяє формуванню здатності адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб учнів та ефективно взаємодіяти з іншими учасниками інклюзивного середовища.

Практика функціонування інклюзивних класів засвідчує наявність проблем, пов'язаних із недостатньою готовністю частини педагогів до командної роботи, використання інтегрованих методик навчання та оперативного реагування на освітні труднощі дітей. Водночас міжпредметна взаємодія у процесі професійної підготовки майбутніх учителів часто має фрагментарний характер і недостатньо орієнтована на реальні умови педагогічної діяльності. Це актуалізує потребу в дослідженні впливу міждисциплінарної підготовки на професійне становлення вчителя початкової

школи в контексті інклюзії та визначенні підходів до вдосконалення системи підготовки педагогічних кадрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд сучасних досліджень свідчить про багатовекторність наукового осмислення міждисциплінарної підготовки майбутнього вчителя початкової школи в контексті інклюзії. С.С. Кочергіна та співавтори аналізують трансформацію викладацької діяльності під впливом інструментів штучного інтелекту, що актуалізує потребу в поєднанні педагогічної, цифрової та комунікативної підготовки фахівців [1]. К. І. Новік та співавтори розкривають можливості штучного інтелекту у виявленні й корекції фонетичних помилок здобувачів освіти, підкреслюючи значення технологічної підтримки індивідуалізованого навчання [2]. О. М. Пинзеник та О. С. Дудаш акцентують на адаптації освітнього процесу у фаховій підготовці майбутніх логопедів, що безпосередньо пов'язано з формуванням спеціально-педагогічної готовності до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами [3]. Н. Г. Денисенко та співавтори досліджують підготовку вчителя фізичної культури до роботи в умовах інклюзивного навчання, наголошуючи на необхідності практико орієнтованої та психолого-педагогічної складової професійної підготовки [4]. В. Нечипоренко та співавтори розглядають особистість спеціального педагога у науковій спадщині В. М. Синьова, підкреслюючи значення професійної етики, гуманістичної позиції та особистісної зрілості педагога [5]. М. С. Савченко та співавтори обґрунтовують інтеграцію інклюзивної педагогіки в систему освіти України, що засвідчує потребу в системному поєднанні загальнопедагогічних, спеціально-педагогічних і соціально-комунікативних компонентів підготовки [6]. Л. Сіпко та співавтори аналізують формування готовності майбутніх ортопедагогів до професійної діяльності засобами спеціальної педагогіки, акцентуючи на прикладному значенні фахових методик [7]. Питання формування навичок взаємодії студентів педагогічних

університетів в інклюзивному середовищі досліджує О. Губарь із співавторами [16]. В. Кушнір досліджує ефективну співпрацю в інклюзивному класі, доводячи важливість командної взаємодії вчителя, асистента, батьків і фахівців супроводу [8].

У зарубіжних працях проблема міждисциплінарної підготовки також розглядається через призму професійного розвитку, інклюзивної компетентності та командної взаємодії. С. Тянь (X. Tian) та співавтори доводять, що професійний розвиток учителів початкової школи позитивно впливає на якість міждисциплінарного викладання, особливо за умови поєднання предметної, методичної та дослідницької підготовки [9]. М. Голмквіст (M. Holmqvist) та Б. Лелінге (B. Lelinge) обґрунтовують значення колаборативного професійного розвитку для інклюзивної освіти, підкреслюючи роль спільного планування, рефлексії та педагогічної підтримки [10]. К. Н. Арвелло-Росалес (C. N. Arvelo-Rosales) та співавтори аналізують початкову підготовку вчителів початкової школи до інклюзії й роботи з різноманітністю, визначаючи інклюзивну компетентність як ключовий результат педагогічної освіти [11]. Р. Ріттер (R. Ritter) та співавтори порівнюють співпрацю майбутніх учителів у межах однієї та різних дисциплін, доводячи, що міждисциплінарна взаємодія сприяє розвитку позитивного ставлення до інклюзії та навичок професійної співпраці [12]. К. Мерфі (C. Murphy) та співавтори показують вплив програм професійного розвитку вчителів на формування в учнів розуміння сталого розвитку, що опосередковано підтверджує значення міждисциплінарного змісту в початковій освіті [13]. А. Е. Вайнберг (A. E. Weinberg) та співавтори розглядають професійне зростання й розвиток ідентичності педагогів STEM-освіти у спільноті практики, що є важливим для розуміння професійного становлення вчителя як тривалого процесу міждисциплінарної взаємодії [14]. І. Демченко (I. Demchenko) та співавтори досліджують підготовку майбутніх

учителів фізичної культури до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, наголошуючи на необхідності поєднання теоретичної, методичної та практичної складових професійної готовності [15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на посилення уваги до інклюзивної освіти, недостатньо дослідженими залишаються механізми міждисциплінарної підготовки майбутніх учителів початкової школи та особливості її впливу на формування професійної готовності до роботи в інклюзивному середовищі. Існуючі дослідження переважно зосереджуються на окремих педагогічних або психологічних аспектах підготовки, тоді як питання їх комплексної інтеграції та практичної реалізації в сучасних умовах залишаються недостатньо опрацьованими.

Це ускладнює формування професійної адаптивності вчителя, здатності до командної взаємодії та ефективного реагування на різні освітні потреби учнів. Саме тому актуальним є дослідження міждисциплінарних підходів до професійної підготовки педагогів і визначення практичних механізмів їх ефективного впровадження у систему педагогічної освіти.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – обґрунтувати вплив міждисциплінарної підготовки на професійне становлення вчителя початкової школи в умовах інклюзивного освітнього середовища та визначити напрями вдосконалення професійної підготовки педагогів.

Завдання статті:

1. Визначити сутність міждисциплінарної підготовки та її роль у професійному становленні вчителя початкової школи в умовах інклюзії.
2. Обґрунтувати підходи до інтеграції педагогічних, психологічних і комунікативних компонентів у систему професійної підготовки майбутніх учителів.

3. Виявити проблеми та розробити рекомендації щодо вдосконалення підготовки педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міждисциплінарна підготовка вчителя початкової школи в умовах інклюзивної освіти ґрунтується на поєднанні педагогічних, психологічних, соціальних і методичних підходів до організації освітнього процесу. Її значення зростає через необхідність роботи з учнями, які мають різні освітні потреби, рівень розвитку та способи сприйняття інформації. У таких умовах професійне становлення педагога пов'язане не лише з опануванням предметних компетентностей, а й зі здатністю адаптувати навчальне середовище, координувати взаємодію учасників освітнього процесу та застосовувати інтегровані підходи до навчання й підтримки дитини (табл. 1).

Таблиця 1

Сутнісні характеристики міждисциплінарної підготовки та її роль у професійному становленні вчителя початкової школи в умовах інклюзії

<i>Компонент</i>	Сутнісна характеристика	Прояв у професійній підготовці	Роль у професійному становленні
<i>Педагогічний</i>	Інтеграція сучасних методик навчання й виховання	Використання адаптивних форм і методів роботи	Формування здатності організовувати інклюзивний освітній процес
<i>Психологічний</i>	Урахування індивідуальних особливостей розвитку учнів	Вивчення основ дитячої психології та інклюзивної підтримки	Розвиток емпатії та професійної готовності до взаємодії з дітьми
<i>Комунікативний</i>	Забезпечення ефективної професійної взаємодії	Співпраця з батьками, асистентами вчителя та фахівцями супроводу	Посилення навичок командної роботи й педагогічної комунікації
<i>Методичний</i>	Поєднання знань із різних освітніх напрямів	Розроблення інтегрованих навчальних завдань і програм	Підвищення професійної гнучкості та адаптивності

<i>Соціальний</i>	Орієнтація на принципи інклюзивної культури та рівності	Формування безпечного й підтримувального середовища	Розвиток соціальної відповідальності педагога
-------------------	---	---	---

Джерело: сформовано автором на основі [5, с. 38; 7, с. 161; 8, с. 59; 10, р. 824; 15, р. 198].

Міждисциплінарна підготовка фактично змінює модель професійної діяльності вчителя початкової школи. У сучасній практиці педагог змушений одночасно враховувати навчальні результати, психологічний стан учня, рівень його соціальної адаптації та особливості комунікації в колективі. Наприклад, під час організації групової роботи в інклюзивному класі вчитель має не лише пояснити навчальний матеріал, а й забезпечити залучення дитини з особливими освітніми потребами до спільної діяльності без ізоляції або перевантаження [5, с. 38]. Це потребує поєднання педагогічних методик із навичками психологічної підтримки та командної взаємодії.

Практика функціонування інклюзивних класів показує, що найбільш результативними є ті освітні моделі, у яких учитель працює у взаємодії з асистентом, психологом, логопедом і батьками. Зокрема, у випадках труднощів із концентрацією уваги або адаптацією дитини педагог коригує темп подання матеріалу, використовує візуальні інструкції, інтерактивні вправи та короткі практичні завдання [8, с. 59]. У сучасних умовах це також супроводжується активним використанням цифрових платформ, ресурсів візуалізації та адаптивних освітніх технологій, що дає можливість індивідуалізувати навчання без зниження загальної динаміки уроку.

Водночас міждисциплінарна підготовка сприяє формуванню професійної гнучкості педагога, оскільки вчитель навчається працювати не в межах однієї методичної моделі, а в умовах постійної зміни освітніх ситуацій. Саме це забезпечує підвищення ефективності інклюзивного навчання та створює передумови для професійного розвитку сучасного вчителя початкової школи.

Інтеграція педагогічних, психологічних і комунікативних компонентів підготовки майбутніх учителів початкової школи є важливою умовою формування професійних компетентностей, необхідних для роботи в сучасному інклюзивному освітньому середовищі. У процесі професійної підготовки значення набуває не лише засвоєння теоретичних знань, а й здатність майбутнього педагога поєднувати різні підходи до організації навчання, підтримки учнів та побудови професійної взаємодії. Саме комплексне поєднання цих складових забезпечує розвиток професійної мобільності, педагогічної адаптивності та готовності до роботи в умовах різноманітного учнівського колективу (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив інтеграції педагогічних, психологічних і комунікативних компонентів підготовки на формування професійних компетентностей майбутніх учителів

<i>Складова інтеграції</i>	Характер впливу на професійну підготовку	Практичний прояв у професійній діяльності	Результат для формування компетентностей
<i>Поєднання педагогічних і психологічних підходів</i>	Формування здатності враховувати індивідуальні особливості учнів	Адаптація змісту та темпу навчання відповідно до освітніх потреб дітей	Розвиток інклюзивної та диференційованої компетентності
<i>Інтеграція комунікативних і педагогічних практик</i>	Розвиток професійної взаємодії в освітньому середовищі	Організація партнерської співпраці з батьками та фахівцями супроводу	Посилення комунікативної та командної компетентності
<i>Поєднання психологічної підготовки з методиками навчання</i>	Удосконалення механізмів педагогічної підтримки учнів	Використання мотиваційних і корекційних підходів у роботі з класом	Формування емоційно-педагогічної стійкості
<i>Інтеграція цифрових і комунікативних технологій</i>	Розширення можливостей індивідуалізації навчання	Використання цифрових платформ, інтерактивних ресурсів і візуальних матеріалів	Розвиток цифрової та адаптивної компетентності

<i>Комплексне застосування інтегрованих підходів</i>	Формування цілісної професійної моделі діяльності вчителя	Одночасне поєднання навчальної, виховної та підтримувальної функцій	Підвищення професійної гнучкості та практичної готовності
--	---	---	---

Джерело: сформовано автором на основі [2, с. 213; 7, с. 163; 8, с. 61; 10, р. 827; 12].

Практична значущість інтеграції педагогічних, психологічних і комунікативних компонентів підготовки проявляється насамперед у здатності майбутнього вчителя ефективно працювати в умовах різнорідного учнівського середовища, де освітній процес потребує постійного коригування відповідно до індивідуальних потреб дітей. У сучасній початковій школі професійна діяльність педагога дедалі частіше виходить за межі традиційного викладання навчального матеріалу, оскільки вчитель одночасно забезпечує навчальну взаємодію, емоційну підтримку та соціальну адаптацію учнів [10, р. 827]. Це зумовлює необхідність формування комплексних професійних компетентностей, здатних поєднувати методичну підготовку з навичками психологічної та комунікативної роботи. У практиці інклюзивного навчання особливого значення набуває здатність педагога оперативно змінювати форми взаємодії залежно від поведінкових і когнітивних особливостей дітей. Наприклад, у роботі з молодшими школярами, які мають труднощі з концентрацією уваги, ефективними виявляються поєднання коротких навчальних блоків із візуальними опорами, інтерактивними вправами та елементами емоційного стимулювання [12]. Водночас під час організації спільної роботи в інклюзивному класі вчитель має забезпечити включення дитини з особливими освітніми потребами до колективної діяльності без створення ситуації ізоляції або надмірного контролю. Саме тому професійна підготовка, побудована на інтеграції різних компонентів, формує в майбутнього педагога здатність поєднувати навчальні, виховні та адаптаційні функції. Важливу роль у сучасних умовах відіграє й комунікативна складова професійної підготовки. Практика роботи початкової школи показує,

що ефективність інклюзивного навчання значною мірою залежить від якості взаємодії між учителем, батьками, асистентом учителя та фахівцями супроводу [8, с. 61]. Наприклад, під час розроблення індивідуальної освітньої траєкторії учня педагог повинен не лише адаптувати навчальні матеріали, а й аргументовано пояснювати свої рішення батькам та координувати спільні дії з іншими учасниками освітнього процесу. У таких умовах професійна компетентність формується як комплексна система практичних умінь, що забезпечує здатність педагога працювати в умовах постійної зміни освітніх ситуацій. Додаткового значення набуває інтеграція цифрових технологій у професійну підготовку майбутніх учителів. Використання адаптивних платформ, інтерактивних навчальних ресурсів і цифрових засобів зворотного зв'язку дозволяє більш точно враховувати індивідуальні освітні потреби учнів та підтримувати навчальну мотивацію. У практиці інклюзивної початкової школи це створює можливість одночасно зберігати загальну структуру уроку й забезпечувати індивідуалізацію освітнього процесу без зниження ефективності навчання для інших учнів класу.

Реалізація міждисциплінарної підготовки у системі педагогічної освіти потребує переорієнтації освітнього процесу на інтегровану модель професійного навчання, у межах якої поєднуються теоретична підготовка, практична діяльність і міжфахова взаємодія. У сучасних умовах підготовка майбутнього вчителя початкової школи має забезпечувати не лише засвоєння окремих дисциплін, а й формування здатності комплексно застосовувати знання в реальних педагогічних ситуаціях. Це зумовлює необхідність використання організаційно-методичних підходів, орієнтованих на практичну інтеграцію освітніх компонентів, розвиток професійної адаптивності та формування навичок роботи в інклюзивному середовищі (табл. 3).

Таблиця 3

*Організаційно-методичні підходи до реалізації міждисциплінарної
підготовки у системі педагогічної освіти*

<i>Підхід</i>	<i>Змістова спрямованість</i>	<i>Інструменти реалізації у педагогічній освіті</i>	<i>Очікуваний професійний ефект</i>
<i>Інтеграційний</i>	Поєднання знань із різних галузей професійної підготовки	Інтегровані навчальні курси та міжпредметні модулі	Формування цілісного професійного мислення
<i>Практико-орієнтований</i>	Наближення підготовки до реальних умов педагогічної діяльності	Педагогічна практика, кейс-методи, моделювання професійних ситуацій	Підвищення готовності до роботи в інклюзивному середовищі
<i>Командний</i>	Розвиток міжфахової взаємодії у процесі навчання	Спільні проекти, групові форми роботи, міждисциплінарні тренінги	Формування навичок професійної співпраці
<i>Адаптивний</i>	Урахування змін освітнього середовища та потреб здобувачів освіти	Гнучкі освітні траєкторії, вибіркові компоненти навчання	Розвиток професійної мобільності майбутнього вчителя
<i>Технологічний</i>	Інтеграція цифрових ресурсів у професійну підготовку	Освітні платформи, цифрові симуляції, інтерактивні сервіси	Підвищення ефективності професійної підготовки та цифрової компетентності

Джерело: сформовано автором на основі [3; 8, с. 63; 9, р. 618; 10, р. 829; 14, р. 107].

Так, міждисциплінарна підготовка є найбільш результативною тоді, коли навчальний процес орієнтується на моделювання реальних умов професійної діяльності вчителя початкової школи. У таких умовах підготовка майбутнього педагога виходить за межі окремих дисциплін і спрямовується на формування здатності комплексно застосовувати педагогічні, психологічні та організаційні підходи під час роботи в інклюзивному середовищі [14, р. 107]. Це особливо важливо в ситуаціях, де вчитель має одночасно забезпечувати

навчальну результативність, підтримувати емоційний комфорт учнів і координувати взаємодію між учасниками освітнього процесу.

У практиці закладів педагогічної освіти ефективність демонструють інтегровані модулі, кейс-методи та професійні симуляції. Наприклад, під час моделювання інклюзивного уроку студенти не лише розробляють структуру заняття, а й аналізують можливі труднощі сприйняття матеріалу, способи адаптації завдань і варіанти комунікації з учнями різного рівня підготовки. Це формує навички гнучкого прийняття педагогічних рішень і дозволяє уникати шаблонного підходу до організації навчання.

Важливе значення має також розвиток командної взаємодії. У сучасній інклюзивній школі педагог працює у співпраці з асистентом учителя, психологом, логопедом і батьками, тому професійна підготовка дедалі частіше включає спільні проєкти та міжфахові тренінги [3]. Наприклад, у процесі аналізу педагогічних кейсів студенти навчаються узгоджувати підходи до підтримки дитини, розподіляти функції в команді та адаптувати освітні рішення до конкретної ситуації.

Практичну ефективність міждисциплінарної підготовки посилює використання цифрових технологій. Інтерактивні платформи, віртуальні симуляції та цифрові сценарії уроків дозволяють майбутнім учителям відпрацьовувати моделі поведінки в складних педагогічних ситуаціях ще на етапі професійного навчання [10, р. 829]. Це сприяє формуванню професійної адаптивності та підвищує готовність педагога до роботи в сучасному інклюзивному освітньому середовищі.

Професійна підготовка вчителів початкової школи до роботи в інклюзивному освітньому середовищі супроводжується низкою наукових і практичних проблем, пов'язаних із невідповідністю між сучасними вимогами інклюзивної освіти та реальними можливостями системи педагогічної підготовки. Однією з ключових проблем залишається фрагментарність

міждисциплінарної підготовки, коли педагогічні, психологічні та корекційні компоненти вивчаються ізольовано без формування цілісної моделі професійної діяльності вчителя [3]. У результаті майбутні педагоги володіють теоретичними знаннями, але відчують труднощі під час їх практичного застосування в умовах інклюзивного класу.

Суттєвою проблемою є недостатня практична орієнтованість професійної підготовки. Педагогічна практика часто не забезпечує достатнього досвіду роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, що ускладнює формування навичок адаптації навчальних матеріалів, диференціації завдань і реагування на поведінкові чи комунікативні труднощі. Молоді педагоги нерідко стикаються з проблемою поєднання індивідуальної підтримки окремих учнів із забезпеченням загальної динаміки роботи класу.

Важливою проблемою залишається недостатня готовність до командної взаємодії. У практиці інклюзивної освіти вчитель повинен співпрацювати з асистентом, психологом, логопедом і батьками, однак у процесі професійної підготовки питання міжфахової координації часто не мають належного практичного опрацювання [4]. Це призводить до неузгодженості педагогічних рішень та перевантаження вчителя організаційними функціями.

Проблемним є також недостатнє оновлення освітніх програм і методичного забезпечення відповідно до сучасних потреб інклюзивної школи. Частина навчальних матеріалів орієнтується переважно на традиційну модель уроку та недостатньо враховує потребу в адаптивних методиках, індивідуалізованому оцінюванні й альтернативних способах комунікації. Додаткові труднощі створюють нерівномірний рівень цифрового забезпечення закладів освіти та недостатня готовність частини педагогів до використання цифрових інструментів підтримки інклюзивного навчання.

Окремої уваги потребує проблема психологічної готовності вчителя до роботи в інклюзивному середовищі. Високе емоційне навантаження,

необхідність швидкого реагування на нестандартні ситуації та постійна комунікативна взаємодія часто призводять до професійного виснаження. Водночас у системі професійної підготовки недостатньо уваги приділяється розвитку стресостійкості, навичок емоційної саморегуляції та профілактики професійного вигорання педагогів.

Удосконалення міждисциплінарної підготовки майбутніх учителів початкової школи в контексті інклюзивної освіти доцільно здійснювати через посилення практичної спрямованості професійного навчання та інтеграцію педагогічних, психологічних, комунікативних і цифрових компонентів у єдину систему підготовки. Важливим напрямом є оновлення змісту освітніх програм із урахуванням реальних умов функціонування інклюзивної школи, де майбутній педагог має бути готовим до роботи з різними категоріями учнів, адаптації навчального матеріалу та командної взаємодії з фахівцями супроводу.

Доцільним є розширення практико-орієнтованих форм підготовки через педагогічні симуляції, аналіз кейсів, інтегровані тренінги та тривалу практику в інклюзивних класах. Це дозволить майбутнім учителям формувати навички оперативного прийняття педагогічних рішень, організації диференційованого навчання та реагування на складні комунікативні ситуації. Ефективним є також впровадження міждисциплінарних навчальних модулів, у межах яких студенти одночасно опрацьовують методичні, психологічні та організаційні аспекти професійної діяльності.

Важливого значення набуває розвиток навичок професійної командної взаємодії. У процесі підготовки доцільно активніше використовувати спільні проекти, моделювання роботи команд психолого-педагогічного супроводу та тренінги з професійної комунікації. Це сприятиме формуванню готовності до співпраці з асистентами вчителя, психологами, логопедами та батьками учнів у реальних умовах інклюзивного середовища.

Практичну результативність підготовки доцільно посилити через інтеграцію цифрових технологій та адаптивних освітніх ресурсів. Використання інтерактивних платформ, цифрових сценаріїв уроків і віртуальних педагогічних симуляцій дозволить майбутнім учителям відпрацьовувати моделі поведінки в складних освітніх ситуаціях та формувати навички індивідуалізації навчального процесу. Одночасно важливо забезпечити розвиток цифрової компетентності педагогів як складової сучасної професійної готовності до роботи в інклюзивній початковій школі.

Не менш важливим напрямом є посилення психологічної складової професійної підготовки. Доцільно впроваджувати елементи психологічної підтримки, тренінги зі стресостійкості та методики профілактики професійного вигорання. Це сприятиме формуванню емоційної готовності майбутнього вчителя до роботи в умовах високого комунікативного та психологічного навантаження, характерного для сучасного інклюзивного освітнього середовища.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що міждисциплінарна підготовка є важливою умовою професійного становлення вчителя початкової школи в умовах інклюзивного освітнього середовища, оскільки забезпечує інтеграцію педагогічних, психологічних, комунікативних і цифрових компонентів професійної діяльності. Доведено, що ефективність професійної підготовки сучасного педагога визначається не лише рівнем методичних знань, а й здатністю адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб учнів, здійснювати командну взаємодію та використовувати інтегровані підходи до навчання.

Виявлено основні проблеми професійної підготовки вчителів до роботи в інклюзивному середовищі, серед яких фрагментарність міждисциплінарної підготовки, недостатня практична орієнтованість освітніх програм, низький рівень готовності до міжфахової взаємодії, недостатня адаптація методичного

забезпечення та психологічна неготовність частини педагогів до роботи в умовах підвищеного емоційного навантаження.

Обґрунтовано доцільність удосконалення професійної підготовки через розширення практико-орієнтованих форм навчання, впровадження інтегрованих освітніх модулів, розвиток командної взаємодії та активніше використання цифрових технологій у системі педагогічної освіти. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням адаптивних моделей міждисциплінарної підготовки та оцінюванням ефективності інтегрованих підходів у системі інклюзивної початкової освіти.

Список використаних джерел

1. Кочергіна С. С., Давидюк А. Р., Різак Г. В. Трансформація викладацької діяльності в умовах інтеграції інструментів ІІІ в освітній процес закладів вищої освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. № 27. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18622567>.

2. Новік К. І., Лісова Ю. О., Папіжук В. О. Використання штучного інтелекту для виявлення та корекції фонетичних помилок у здобувачів освіти: теоретичний аналіз та практичні рекомендації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 77, Т. 2. С. 210–216. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-2-30>.

3. Пинзеник О. М., Дудаш О. С. Вивчення педагогіки у ході фахової підготовки майбутніх логопедів: адаптація освітнього процесу. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14880156>.

4. Денисенко Н. Г., Іванова Н. В., Митчик О. П., Кліш І. С. Підготовка вчителя фізичної культури до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15081810>.

5. Нечипоренко В., Ніколенко Л., Супрун Д., Супрун М. Особистість спеціального педагога у працях В. М. Синьова. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2026. Вип. 1, № 14. С. 34–42. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2026-14-2>.

6. Савченко М. С., Ткаченко Л. В., Гречанівська Г. О. Інтеграція інклюзивної педагогіки в систему освіти України. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 24. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17554547>.

7. Сіпко Л., Іллюха Л., Завгородня В. Формування готовності майбутніх ортопедагогів до професійної діяльності засобами спеціальної педагогіки. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2025. № 4. С. 158–167. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-4-158-167>.

8. Кушнір В. Ефективна співпраця в інклюзивному класі: педагогічний досвід та шляхи вдосконалення. *Освітньо-науковий простір*. 2025. Т. 2, Вип. 8, № 1. С. 55–67. DOI: [https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.8\(1\)/2.2025.05](https://doi.org/10.31392/ONP.2786-6890.8(1)/2.2025.05).

9. Tian X., Ding Y., Wu A., Xie X., Yang Y., Wang J. A study on the impact of professional development of urban primary school's science teachers on interdisciplinary teaching in China. *Education and Urban Society*. 2025. Vol. 57, № 6. P. 609–634. DOI: <https://doi.org/10.1177/00131245251330282>.

10. Holmqvist M., Lelinge B. Teachers' collaborative professional development for inclusive education. *European Journal of Special Needs Education*. 2021. Vol. 36, № 5. P. 819–833. DOI: <https://doi.org/10.1080/08856257.2020.1842974>.

11. Arvelo-Rosales C. N., Alegre de la Rosa O. M., Guzmán-Rosquete R. Initial training of primary school teachers: Development of competencies for inclusion and attention to diversity. *Education Sciences*. 2021. Vol. 11, № 8. Article 413. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci11080413>.

12. Ritter R., Wehner A., Lohaus G., Krämer P. Effect of same-discipline compared to different-discipline collaboration on teacher trainees' attitudes towards inclusive education and their collaboration skills. *Teaching and Teacher Education*. 2020. Vol. 87. Article 102955. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.102955>.
13. Murphy C., Mallon B., Smith G., Kelly O., Pitsia V., Martinez Sainz G. The influence of a teachers' professional development programme on primary school pupils' understanding of and attitudes towards sustainability. *Environmental Education Research*. 2021. Vol. 27, № 7. P. 1011–1036. DOI: <https://doi.org/10.1080/13504622.2021.1889470>.
14. Weinberg A. E., Balgopal M. M., Sample McMeeking L. B. Professional growth and identity development of STEM teacher educators in a community of practice. *International Journal of Science and Mathematics Education*. 2021. Vol. 19, Suppl. 1. P. 99–120. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10763-020-10148-9>.
15. Demchenko I., Maksymchuk B., Bilan V., Maksymchuk I., Kalynovska I. Training future physical education teachers for professional activities under the conditions of inclusive education. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. Vol. 12, № 3. P. 191–213. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/12.3/227>.
16. Hubar O. Adaptive technologies for developing interaction skills of students of pedagogical universities in an inclusive environment. *Adaptive Management: Theory And Practice*. Series Pedagogy. 2025. Vol 20, № 39. P. <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/41> DOI [https://doi.org/10.33296/2707-0255-20\(39\)-04](https://doi.org/10.33296/2707-0255-20(39)-04)